

RESULTATBLAD INOM VÄRMEMARKNAD SVERIGE, APRIL 2021

Många insatser behövs för att minska fossil plast till energiåtervinning

Plast är på många sätt ett bra material som skapar många nyttor i samhället. Därför ökar också användningen. Men dagens hantering av plast innebär stora utmaningar.

I "Färdplan för en fossilfri uppvärmningsbransch" inom regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige, åtar sig en rad branschföreträdare bland annat att arbeta för mindre plast i restavfall till energiåtervinning. Men utmaningen är enorm och många olika aktörer måste samverka för att nå en förändring.

Plastanvändningen ökar och därmed utmaningarna

Mängden plast som sätts på marknaden ökar, och plastavfall uppkommer i alla samhällssektorer. Plast är på många sätt ett bra material, men dagens hantering av plast innebär stora utmaningar. Plastavfall ska i första hand återanvändas

och materialåtervinnas, men analyser av avfall som har sorterats till energiåtervinning visar att mycket avfall från hushåll och från industrier har sorterats felaktigt eller bristfälligt, och hade kunnat förebyggas eller återvinnas.

Många orsaker bakom utmaningarna med plast och plastavfall

Studier visar att det är många bakomliggande orsaker till att plastavfall uppkommer samt att återvinningsbart avfall inte återvinns. Dels är plast ett bra och användbart material, vilket ökar dess användning, dels finns en stor flora av olika plasttyper som ofta är inbyggda i komplexa produkter.

Historiska tillsatser och krav i kemikalielagstiftningen kan försvåra återvinningen av vissa plaster. Därtill finns orsaker såsom brist på kunskap och prioritering, men även ekonomiska, organisatoriska och tekniska orsaker i de olika faserna i plastens livscykel (figur 1) (Re:Source, 2019).

Figur 1. Värdekedjan för plast och plastavfall

Studier visar att det finns behov av omställning av normer, strategier och processer för en ökad resurs-

hushållning, hållbar plastanvändning och minskad fossil plast till energiåtervinning.

Ekonomi är en utmaning

De ekonomiska utmaningarna finns i varje led i aktörskedjan. Brist på kvalitetsstandarder och ekonomiska incitament ger en låg efterfrågan på återvunnet material. Ofta ligger en kortsiktig företags-ekonomisk drivande faktor till grund för den dagliga verksamheten, vilket nedprioriterar minimering av avfall och avfallsbehandling. Intervjuer visar att en mer noggrant genomförd inköpsprocess med hållbarhetsfokus snarare än enbart lägsta kostnad och mer källsortering innebär, eller upplevs innebära, en större arbetsinsats som kan ge längre arbetstid och därmed högre företagsekonomiska kostnader. Därmed saknas det ekonomiska incitamentet för att förebygga eller källsortera avfall.

Plast i långlivade produkter ingår ofta i komplexa värdekedjor med många aktörer under lång tid, vilket gör det utmanande att samverka och prioritera avfallsfrågorna, till exempel inom bygg- och rivningssektorn. Om avfall skall minimeras måste aktörer genom hela värdekedjan prioritera det. Idag saknas en kedja av samverkan mellan tillgång och efterfrågan av processer och aktörer för att möjliggöra en mer cirkulär hantering. Det saknas också återvinningskapacitet för plast i Europa, vilket blev tydligt då stora aktörer i Asien slutade ta emot blandat plastavfall för förädling 2018. Detta har lett till stora lager och sjunkande priser på marknaden.

Svårt att efterleva teoretisk kunskap

Bland de organisatoriska aspekterna kommuniceras på strategisk nivå ofta nödvändigheten av resurshushållning, att förebygga avfall och prioritera källsortering. Men i praktiken, i arbetsprocesserna dominerar ändå ekonomiska måttal och tidspress, som påverkar inköp, användning och källsortering. Detta

intryck motsägs dock vid intervjuer med företrädare för ett antal organisationer där avfallsreduktion och förbättrad behandling är en högt prioriterad miljöfråga. I affärsplanen för många byggföretag ingår exempelvis att minska mängden avfall till deponi.

Många aktörer har ansvar och rådighet

Genom värdekedjan finns olika drivkrafter, men också olika ansvar och rådighet att påverka. Insatser kan göras genom hela aktörskedjan från utvinning, produktion, inköp, användning, sortering och avfallsbehandling. Noggranna, genomtänkta inköps- och arbetsprocesser som tillåter förebyggande och källsortering, planering, prioritering, utbildning och samarbete rekommenderas.

ning och materialval. Produkter och material måste enklare kunna återanvändas, återvinnas, repareras och underhållas. Tydlig märkning kan här underlätta spårbarheten. Det finns också tillfällen då materialet, antalet komponenter, vikten eller volymen kan minskas. Framför allt måste många produkter vara utformade för att hålla längre.

Tillverkare av plast och plastprodukter kan underlätta framtagandet av nya tekniska lösningar och innovationer med avseende på hållbarhet, utform-

Energiåtervinning har en roll i en cirkulär ekonomi för att utvinna energi (el och värme) ur sådant avfall som inte kan eller får återanvändas eller återvinnas på annat sätt.

”Genom värdekedjan finns olika drivkrafter, men också olika ansvar och rådighet att påverka. Insatser kan göras genom hela aktörskedjan från utvinning, produktion, inköp, användning, sortering och avfallsbehandling.”

Viljan till förändring är en nyckel

Alla är överens på en övergripande nivå och det finns kunskap om vad man kan och borde göra. Även på policynivå börjar delar vara på plats. Inom EUs cirkulär ekonomipaket och produkt-policyramverk skapas incitament för att göra skifte för plast och plastprodukter. Många står inför att omsätta kunskap i praktiskt arbete, från vilja och strategi till process och beteende. Det som saknas är fortfarande viljan att använda återvunnet material och återvunna produkter. Ytterligare en nyckel är samarbeten inom och över branschgränser gärna i dialog med beslutsfattare.

Delprojekt ”Minska plast till energiåtervinning” samlar aktörerna inom Värmemarknad Sverige

I ”Färdplan för en fossilfri uppvärmningsbransch”, inom regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige, har en rad branschföreträdare bland annat åtagit sig att arbeta för mindre plast i restavfall. Därför är det naturligt att förtydliga att återvinningsbar plast ska sorterats till materialåtervinning.

Delprojekt ”Minska plast till energiåtervinning” inom Värmemarknad Sverige fokuserar på hur aktörerna på värmemarknaden kan arbeta enskilt och tillsammans för att bidra till att minska mängden fossil plast till energiåtervinning.

VÄRMEMARKNAD SVERIGE, ETAPP 4

Värmemarknad Sverige är ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt som utforskar hur värme- och kylamarknaden och dess aktörer tillsammans kan bidra till ett resurseffektivt, flexibelt och robust energisystem. Den pågående etappen är nummer fyra i ordningen och har sin utgångspunkt i att uppvärmningssektorn ska vara fossilfri år 2030 och en kolsänka 2045. Genom att ta ett helhetsgrepp på värme- och kylfrågorna och involvera alla berörda aktörsgupper kan nya

utmaningar och utvecklingsvägar identifieras och analyseras och kunskapen kan spridas brett inom sektorn. Systemperspektiv, resurseffektivitet och samspel står i fokus.

Knappt 40 organisationer, vilka representerar kunder, teknikleverantörer, energibolag, branschorganisationer och myndigheter, medverkar i den pågående etappen. Energimyndigheten är en av finansierarna.

Läs mer på

www.varmemarknad.se